

Modern holokauszt Romániában

Nem adja fel a kanadai román: mindenképpen le akarja tarolni az ősi Verespatakat. Úgy néz ki, senki nem tudja megállítani a kataklizmát és a legnagyobb európai külszíni bánya létrehozását.

SZEGHALMI ŐRS

Ismét a figyelem középpontjába került a halálos veszélyben lévő Verespatakat. Mint ismeretes, egy kanadai román vállalkozó, Frank Timis és a mögötte álló gigantikus érdeksoport egyszerűen a földdel akarja egyenlővé tenni a települést. Az egész Verespatakat letarolása, szétdőzerolása után a környező hegyeket egyszerűen szétrobantáná, hogy külszíni arany- és ezüstkitermelésbe kezdjen. S ha mindez nem lenne elég, rádásul a katasztrófákkal fenyegető cianos technológiával akarja kiaknázni a nemesfémeket.

Ássák már a sírt

A világméretű tiltakozás ellenére a Roşia Montana Gold Corporation (RMGC) most tudatta: a jövő év elején valószínűleg benyújtják a verespataki aranybánya létesítésével kapcsolatos, a román kormány által kért környezetvédelmi hatástanulmányt jóváhagyásra. E jóváhagyás pedig Verespatakat halálos ítélete lesz.

Falu van eladó

A már évek óta agonizáló településen járva mi is tapasztaltuk: az RMGC cinikusan és tudatosan fojtja meg Verespatakat. Lassan, de biztosan öl. Egyszerűen felvásárolja az egész települést, hogy aztán az megsemmisüljön: egyre-másra veszi meg a lakók házeit, az ott élők többsége ugyanis inkább elköltözik, mint hogy állandó feszültségben éljen. A cél, hogy az összes ingatlan az RMGC-é legyen végül. A megvásárolt házakat aztán hagyják összedölni. Sőt: rendkívül érdekes, hogy hány „véletlen” tüzeset, falomlás, földcsuszamlás történik újabban a környéken, siettetve a pusztulást. A települést bejárva számtalan elhagyott, majd kiégett kúriát és egykoron prosperáló lét

Öreg harcos: Zlatzky azon kevés idős verespataki egyike, aki a végjáték során még csodában reménykedik

nyomait őrző, mára összedőlt házat látunk. Tragikomikus, hogy a szóban forgó vállalat minden felvásárolt házra kibiggyeszi a táblát: „Az RMGC tulajdona”, s a romhalmazokból ezek a feliratok kandikálnak ki.

Az utcán már nem annyira helybéliék sétálnak, hanem új keretlegények cirkálnak: az RMGC biztonsági emberei léptanulmányt követik a katasztrófaturistákat. Megfelelő távolságot tartanak, de a nyomukban vannak. Aztán meggondolják magukat, és közelebb lépnek. Amikor odaszólnak, arrogánsak, mint valami hódítók: „Hé! Mit akarnak itt? És minek fotóznak? Tilos.” Csak akkor állnak odébb morogva, amikor jelzem: közterületen vagyunk, ahol ők nem tilthatnak meg semmit, a poros úton pedig nincs rajta a tábla, hogy ez is a cég tulajdona lenne.

Kísértetek között

Máris kísértetfalu lett Verespatakat: egyre kevesebben vannak, akik még itt élnek és túrnak. Jobbára szomorú idősök, akik hét közben a romok között bókklásznak, vasárnap pedig a templomban gyűlnek össze imádkozni. Az a néhány ember meg, aki még dolgozhatna, inkább csak a még működő egyet-

len kocsmában ül naphosszat. Munkahely különben is már csak egy van az egész környéken: az RMGC keres embereket. Akik beállnak, azokat árulónak tekintik a többiek. Utóbbiakat meg simán hülyének bélyegzik a dezertőrök. Mindenestre a munkások nem fognak unatkozni: ők maguk segédkezhetnek majd szülőfalujuk holokausztjában és a letarolt hegyek kifosztásában.

Ifjú partizánok

Hétvége van. Sok ház előtt autók állnak, városias kinézetű fiatalok pakolnak a csomagtartókba, öregek ácsorognak közben a kapukban: tart a kitelepülés. A legújabb felvásárolt házakból most menekítik ki a fiakat a szüleiket.

Maradt azonban még néhány fiatalabb család Patakon: ők jelentik az ellenállókat. Az RMGC-s táblákra válaszul ők a következő feliratot függesztették ki lakásaikra: „Ez az ingatlan nem eladó!” Beszélgetésünk során a maroknyiak büszkén vallják: „Mi innen egy tapodtat sem megyünk. Jöjjenek és robbantsanak fel minket is, az otthonainkkal és a hegyeinkkel együtt.”

A családok a környékbeli ősi római bánya után elnevezett Alburnus Maior egyesülettel kar-

öltve állandóan petíciókat írnak hazai és külföldi hatóságoknak, perelnek, közbenjárnak, intézkednek. Sőt, protest-fesztivál is van már évente egyszer, ahová tiltakozó fiatalok ezrei mennek el, az ország minden tájáról. Évek óta tartó küzdelem során azonban csak két kisebb csatát nyertek Alburnusék. A háborúban a cégmonstrum áll győzelemre. Komoly nemzetközi diplomáciai és civil támogatást is kapnak a tiltakozók, azonban ebben az ügyben is a pénz beszél. Aki kapja, az pedig hallgat és szemet huny.

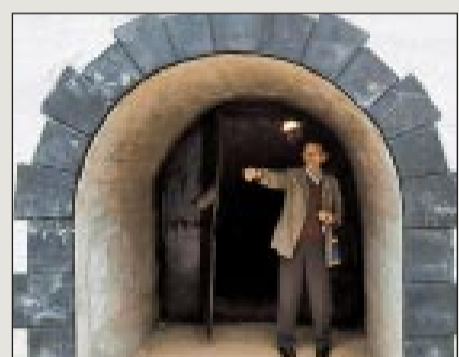
Mi több, a Gabriel Resources igazgatója, Alan R. Hill is magabiztos, hiszen a passzív (tehát eleve cinkos) hatóságokat tudhatja maga mögött. Így három nappal ezelőtt szó szerint ezt nyilatkozta: „Verespatakat környezete megmentésének egyetlen módja éppen a mi projektünk.”

Próbából mi is hivatalos tiltakozást nyújtottunk be a helyi és a megyei környezetvédelmi hivatalhoz, meg szakminisztériumhoz. A helyi hivatal azóta sem válaszol, másik kettő pedig hosszú szövegben hátrította el a felelősséget. Újabb reklamációk után pedig végképp elhallgattak. Így hát Romániában nincs illetékes, nyugodtan mehet az új falurombolás.

A TÉNYEK

□ **Esély.** Az RMGC Európa legnagyobb külszíni aranybányáját szeretné megnyitni 2007-ben Verespatakat mellett, ahol legalább 330 tonna aranyat és 1300 tonna ezüstöt rejt a föld. A kitermelést tizenhét évre tervezik, ez alatt a cég több mint 4 milliárd dolláros bevételre és több százmillió dolláros nyereségre számít. A vállalkozás a festői szépségű hely feldúlásán kívül a helyi lakosság áttelepítését is szükségessé teszi, emiatt a verespatakiak megosztottak a kérdésben: van, aki az új munkahelyek teremtésének örül, mások viszont nem szeretnék megválni régi lakhelyüktől.

□ **Remény.** Az Európai Parlament pár napja megszavazta az ásványi nyersanyagokat kitermelő iparban keletkező hulladék kezelésére vonatkozó irányelvvel kapcsolatos jelentést, így már csak az Európai Unió tagországait képviselő tanács végső jóváhagyására van szükség ahhoz, hogy a jogszabály életbe lépjen; ez valószínűleg őszre várható. Ezek az előírások esetleg megakadályozhatják, hogy létrejöhessen a Verespatakat-biznisz az EU-tagságra törekvő Romániában.

Barbárság. A képen a verespataki régi római bánya (ma múzeum) bejárata és az objektum öre. A rómaiak óta egészen a múlt századig folyt föld alatti kitermelés, de környezetkímélően, és nem járt rombolással sem. Most még a múzeum-bánya is veszélybe kerülhet a „korszerű” barbár projekt miatt.

Fotó: Szeghalmi Őrs

Civil kezdeményezés

Aki csatlakozni szeretne a Verespatakat megmentéséért indított nemzetközi mozgalomhoz, az több kiindulópontot is találhat a neten. Azok is gazdag forrásanyaghoz juthatnak, akik csak tájékozódni akarnak előbb. Íme néhány érdekesebb honlap elérhetősége: www.greenpeace.hu; www.rosiamontana.ro; www.rosiamontana.org; www.ujeldorado.hu; www.sepsiszentgyorgy.info/galeria/kovacs_la/; www.rmhc.ro; www.gabrielresources.com.

Teréz anya már csak a csodában bízik

Mint fenti írásunkból is sejthető, nem az optimisták paradicsoma Verespatakat. „A többség könnyek között, lehajtott fővel, de elmegy innen” – mondja az „exmagyar” gondnok is.

SZEGHALMI ŐRS

Az RMGC azt ígérte, a megsemmisítendő Verespatakat helyett egy másik falut emel a semmiből. Mi is láttuk: csak pár száználmas barakk készült el egy távolabbi pusztán. Így inkább menekülnek a településről, inkább jó messze vesznek maguknak házat. Nem kérnek a megalázó Új Verespatakat projektből.

Akik pedig maradnak, azok a halálra szánt, reményvesztett öregek és a harcos fiatalabbak. A többség azonban egyik csoporthoz sem tartozik. Így lassan kivonul a lakosság derékhada Verespatakról, hátrahagyva az egészséget, lemondva mindenről.

Doámná Terézia

A miétre Zlatzky Terézia ad választ, aki a helybéli templom gondnoka. Érdekes, Verespatakat elrománosodására jellemző sztori amúgy az övé. A

Telitalálát: falfirka a fantomfaluban

Csak a homlokzat maradt: Verespatakat főtere ma már csupán díszlet

70 éves Teréz mama ugyanis egy árva szót sem tud magyarul. Románul meséli: „Mindkét szülőm magyar volt. De nem tanítottak meg az anyanyelvemre. Már sajnálom ezt. Én amúgy már csak itt halok meg mellettük, itt van a sírjuk a templomkertben. Egész Verespatakat haldoklik, s mi is vele együtt. Nincs már értelme az ellenállásnak. A többség könnyek között, lehajtott fővel, de elmegy innen. Csak abban bízom, hogy Magyarország nem hagyja ezt az egészséget” – sóhajt, és rutinszerű mozdulattal meggyújt egy gyertyát az oltár mellett. A hatalmas falak visszhangozzák szavait: „Igen, tudom én, hogy sosem jönnek már be a magyarok, hogy megmentsenek. Csak úgy mondtam. Ebből már nincs kiút, drága. Nincs.”

Valóban úgy tűnik, hogy nincs. A cég stratégiája ugyanis az, hogy megveszi az egész települést, s ha pár család nem köt üzletet velük, akkor az ő területeiket gondosan kikerülve indítják be a munkálatokat. Amikor aztán az ellenállók saját szemükkel látják, miként egyengetik el a valaha volt főteret a bulldozerek, hogyan semmisülnek meg az utcák, miként omlanak le a környező hegyek, hogyan változik marsbélivé a táj, akkor majd megterörnek, előbújnak házikóikból, és fejezve menekülnek a földre költözött pokolból. Nem rossz, ugye?

Részükről csend...

Persze korrektek vagyunk, így beszélni akarunk az RMGC-ekkel is. Úgynevezett információs központjuk (a helyiek sze-

rint „dezinformációs iroda”) amúgy is ott rontja az összképet a főtéren. És zárva van, és még később sem nyit ki, meg azután sem. Úgyhogy erről ennyit.

A polgármester véleménye is érdekes lenne. Már csak azért is, mert bírálói szerint azzal nyerte meg a választást, hogy megígérte: heteken belül kivágja a céget Verespatakról; ám amikor megválasztották, inkább gyorsan lepaktált a vállallattal. Innánk tehát a szavait, de nem találjuk.

Véres patak

Úgyhogy indulunk haza, és jön az utolsó megdöbbenés. A központból kivehető út fölött az RMGC által kihelyezett felirat ugyanis ez: „Köszönjük azoknak, akik aggódnak a településért, de a verespatakiak maguk döntenek a sorsukról.” Aha... Lehetett volna tömörebben is: „Kuss, és tünés innen.”

Hosszú percekig visz kifelé az autóbúsz Verespatakról. Egyik oldalt romok suhannak el mellettünk, a másik oldalon a valóban vörös színű patak fut versenyen járművünkkel. Patetikus gondolat ötlik fel: a kivérezte-tett település vére csobog itt le a dombról. Pedig egyelőre csak bauxitos a föld, attól színes a víz.

Amennyiben azonban a legrosszabb szcenárió válik valóra, sok cían folyhat még le itt, amíg ismét élet lesz itt.

Amazon néni. Szinte teljesen „be vannak táblázva” a verespatakiak. A legtöbb házon (még a műemlékeken is, amelyeket szintén el lehetett adni és meg lehetett venni) elhelyezett feliratok segítségével az RMGC figyelmeztet, hogy ez is az ő tulajdonuk már. Vannak viszont olyan helybéliék – mint e néni a képen –, akik küzdenek, és gyerekeiket is erre nevelték. Az ő házukon azt hirdeti az „ellentábla”, hogy a lakás nem eladó.

Fotók: Szeghalmi Őrs